

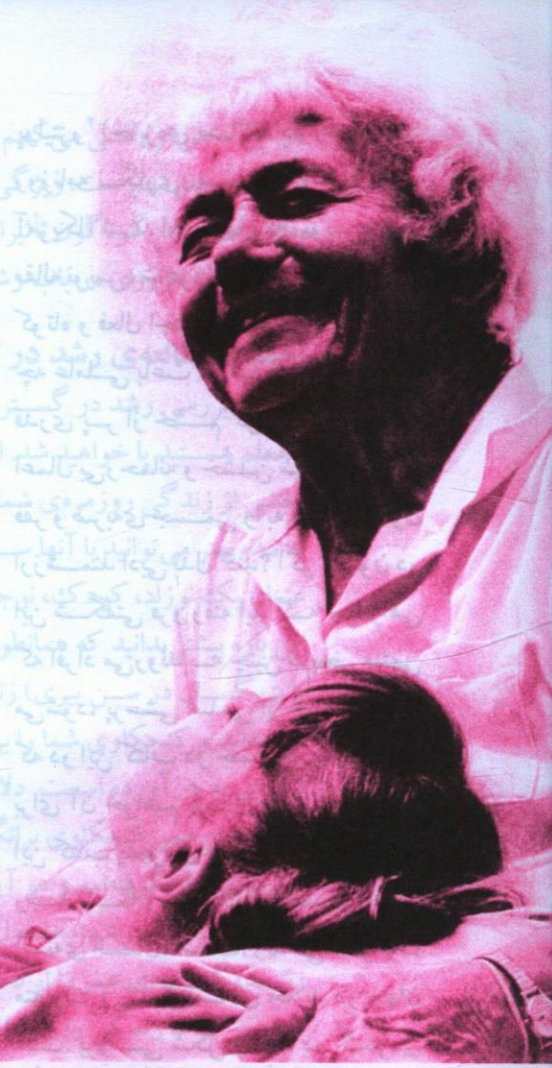
سی روان‌شناسی دراگستره‌ی زندگی

جان سانتراک

ترجمه: دکتر پرویز شریفی درآمدی
محمد رضا شاهمی
ویراستار: کیان فروزش

در این فصل خواهید خواند:

دیدگاه گستره‌ی زندگی
 اهمیت مطالعه‌ی رشد در گستره‌ی زندگی
 ویژگی‌های دیدگاه گستره‌ی زندگی
 برخی نگرانی‌های امروز
ماهیت رشد
 فرایندهای زیستی، شناختی و اجتماعی - هیجانی
 دوره‌های رشد
 مفاهیم سن
 مسائل رشد
نظریه‌های رشد
 نظریه‌های روانکاوی
 نظریه‌های شناختی
 نظریه‌های رفتاری و اجتماعی - شناختی

مقدمه

داستان‌های رشد در گستره‌ی زندگی: تد کاژینسکی چگونه تد کاژینسکی و آلیس واکر شد؟ چگونه آلیس واکر شد؟

تد کاژینسکی دبیرستان را به سرعت طی کرد، در سال پایانی دبیرستان در دسر زیادی نداشت و روابط اجتماعی او تنها در حد رفع نیاز بود. او در ۱۶ سالگی به دانشگاه هاروارد^۱ راه یافت و در سال‌های دانشجویی دوستدار تنهایی بود. یکی از هم‌اتاقی‌های او در هاروارد می‌گوید: او با فرار از مردم به سرعت از دیدار آنها اجتناب می‌کرد. کاژینسکی پس از کسب درجه‌ی دکترای خود در ریاضیات از دانشگاه میشیگان^۲، استاد دانشگاه کالیفرنیا^۳ در برکلی^۴ شد. همکارانش به خاطر می‌آورند او در آنجا در فعالیت‌های اجتماعی شرکت نداشت و بدون دوست، هم‌سالان به سر می‌برد. کاژینسکی پس از چندین سال زندگی در برکلی از دانشگاه استعفا داد و به ناحیه‌ی روستایی مونتانا^۵ مهاجرت کرد و ۲۵ سال به شکلی مردم‌گریز در کلبه‌ای

ابتدایی زندگی کرد. ساکنان آنجا او را پیه‌عنوان موجودی عجیب با ریش بلند توصیف می‌کردند. کاژینسکی دشواری‌های زندگی خود را برگزید و از کودکی به عنوان یک نابغه رشد کرد. در کودکی مانند موجودی عجیب و ناخوشایند در محیط خود شناخته می‌شد. او در سال ۱۹۹۶ دستگیر شد و به عنوان ارسال‌کننده‌ی بمب پستی^۶ متهم شد. او در بیشتر نقاط آمریکا به عنوان قاتل تحت

1- Harvard 2-University of Michigan 3-University of California
 4- Berkeley 5-Montana 6- Unabomber

تعقیب بود. کاژینسکی در طول ۱۷ سال، ۱۶ بمب پستی ارسال کرد که ۲۳ مجروح و معلول و سه کشته به جا گذاشت. در سال ۱۹۹۸ به اتهام حمله به افراد، مجرم شناخته شد و به زندان ابد محکوم شد.

۱۰ سال پیش از آن که کاژینسکی نخستین بمب خود را بفرستد، آلیس واکر عمر خود را به مبارزه با تبعیض نژادی در ایالت می‌سی‌سی‌پی^۱ سپری می‌کرد. او برنده‌ی نخستین بورس نویسندگی خود شده بود. اما به جای خرج کردن، آن را در راه پیگیری رؤیاهای خود در سفر به سنگال در آفریقا صرف کرد. او همیشه خود را در مرکز و قلب جنبش‌های حقوق مدنی قرار می‌داد. واکر با آگاهی

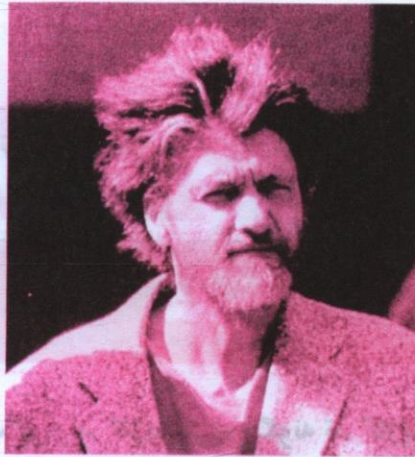
از تأثیرات بی‌رحمانه‌ی فقر و نژادپرستی رشد کرده بود. او در سال ۱۹۴۴ به دنیا آمد و هشتمین فرزند خانواده‌ی کشاورز اهل جورجیا^۲ بود که زمینی از خود نداشتند و درآمد سالانه‌ی آنها فقط ۳۰۰ دلار بود.

وقتی واکر هشت ساله بود، برادرش به طور تصادفی با یک تفنگ بادی به چشم چپ او شلیک کرد. والدین او با یک هفته تأخیر توانستند او را به بیمارستان برسانند زیرا اتومبیل نداشتند. آن چشم او نابینا شد و در محل زخم، بافتی بدشکل رشد کرد. واکر با وجود عواملی که در برابر او بود، بر رنج و خشم غلبه کرد و به راه خود ادامه داد و کتابی نوشت، با عنوان «به رنگ ارغوانی»^۳ برنده‌ی جایزه‌ی

پولیتزر^۴ (جایزه‌ی سالانه در رشته‌های روزنامه نگاری، موسیقی و ادبیات در آمریکا) شد. او نه تنها رمان نویس، بلکه مقاله نویس، شاعر، نویسنده‌ی داستان‌های کوتاه و فعال اجتماعی است.

چه عاملی باعث می‌شود یک فرد به قدری پر از خشم گردد که مرتکب اعمال بی‌رحمانه و خشن شود و دیگری فقر و ضربه‌ی جسمی را به یک محصول ارزشمند ادبی بدل کند؟ اگر تاکنون در این شگفتی فرو رفته اید که چرا راهی که افراد می‌روند به چنین نتایجی منتهی می‌شود، پرسشی اساسی از خود کرده‌اید که در این کتاب در جستجوی پاسخی برای آن خواهیم بود.

این کتاب پنجره‌ای رو به سفر رشد انسان، رشد شما و هر یک از اعضای دیگر گونه‌ی انسان، است. زندگی هر فرد، متفاوت و زندگینامه‌ای جدید در جهان است. بررسی شکل رشد در گستره‌ی زندگی به ما کمک می‌کند زندگی را بهتر درک کنیم. در این فصل، نخست در این باره کاوش می‌کنیم که کسب دیدگاهی درباره‌ی رشد در گستره‌ی زندگی به چه معناست، سپس طبیعت رشد را بررسی می‌کنیم و سرانجام به طور خلاصه بیان می‌کنیم علم چگونه در درک آن به ما کمک می‌کند.

آلیس واکر برای کتاب خود با عنوان «به رنگ ارغوانی» برنده‌ی جایزه‌ی پولیتزر شد. واکر مانند شخصیت‌های کتاب خود بر رنج و خشم غلبه کرد تا پیروز شود و روح انسان را ارج نهد.

تد کاژینسکی، بمب‌گذار، دوران کودکی‌اش پر از مشکلات بود. او همچون کودک نابغه‌ای بزرگ شد اما مشکلات کودکی خود را نتوانست حل کند.

دیدگاه گستره‌ی عمر^۵

هر یک از ما از جهاتی، مانند افراد دیگر رشد می‌کنیم و از جهات دیگری نیز تنها شبیه برخی از آنها هستیم، در مواردی نیز به هیچ کس شباهت نداریم. بیشتر اوقات توجه ما به منحصر به فرد بودن فرد معطوف می‌شود اما همه‌ی ما به عنوان انسان، برخی راه‌های مشترک را طی می‌کنیم. هر یک از ما (لئوناردو داوینچی^۶، ژاندارک^۷، جرج واشینگتن^۸، مارتین لوتر کینگ جونیور^۹ و شما) حدوداً در یک سالگی راه می‌رویم، هنگام خردسالی مشتاق بازی‌های خیال پردازانه هستیم و در جوانی مستقل‌تر می‌شویم. هر یک از ما اگر به حد کافی عمر کنیم، مشکلات شنیداری و مرگ اعضای خانواده و دوستان را تجربه خواهیم کرد. این دوره‌ی عمومی رشد یا تحول ما است. الگوی حرکت یا تغییر که با لقاح آغاز می‌شود و در طول عمر انسان ادامه می‌یابد.

1- Mississippi 2- Georgia 3- The Color Purple 4- Pulitzer Prize
5- Life – span perspective 6- Leonardo da Vinci 7- Joan of Arc 8- George Washington
9- Martin Luther King, Jr

دیدگاه رشد در گستره‌ی زندگی
 دیدگاهی دیدگاهی که در آن رشد در طول عمر پیوسته، چند بُعدی، چند جهتی، تغییرپذیر، چند رشته‌ای و وابسته به زمینه است که مستلزم پیشرفت توانایی، حفظ و کنترل کاستی آن است و از عوامل زیستی، اجتماعی - فرهنگی ساخته شده است و این عوامل مجزا، با یکدیگر کار می‌کنند.

در این بخش بررسی می‌کنیم که مفهوم رشد چیست و چرا مطالعه‌ی رشد در گستره‌ی عمر مهم است. ویژگی‌های اصلی دیدگاه گستره‌ی عمر را خلاصه می‌کنیم و درباره‌ی منابع گوناگون تأثیرات وابسته به زمینه بحث خواهیم کرد. به علاوه برخی نگرانی‌های امروزی در باب رشد در گستره‌ی عمر را بررسی می‌کنیم.

اهمیت مطالعه‌ی رشد در گستره‌ی عمر

افراد از بررسی رشد در گستره‌ی عمر چگونه سود می‌برند؟ شاید شما پدر یا مادر یا معلم هستید یا خواهید شد. اگر چنین است، احساس مسئولیت درباره‌ی کودکان بخشی از زندگی روزمره‌ی شما شده است یا خواهد شد. هر چه بیشتر درباره‌ی آنها

بدانید، بهتر می‌توانید با آنها سروکار داشته باشید. شاید امیدوار باشید درباره‌ی تاریخ زندگی خود (به عنوان یک نوزاد، کودک، نوجوان، یا جوان بزرگسال) تا حدی آگاهی کسب کنید. شاید بخواهید در این باره بیشتر بدانید که همانطور که در بزرگسالی رشد می‌کنید (برای مثال به عنوان بزرگسال میان سال یا بزرگسال در سن پیری) زندگی شما چگونه می‌شود. یا شاید تنها به طور اتفاقی با این دوره مواجه شده‌اید و کنجکاوی شما را برانگیخته است و این که شاید مطالعه‌ی گستره‌ی عمر انسان مسائل بحث‌انگیزی به بار آورده است. دلایل شما هر چه باشد، این نکته را کشف می‌کنید که مطالعه‌ی رشد در گستره‌ی عمر کنجکاوی برانگیز است و پر از اطلاعاتی در این باره است که ما که هستیم، چگونه در این مسیر قرار گرفته‌ایم و در آینده به کجا خواهیم رفت.

بیشتر فرایند رشد مشمول بزرگ شدن است. اما افول هم دارد (مانند مرگ). در بررسی فرایند رشد، گستره‌ی عمر را از لحظه‌ی لقاح تا زمانی بررسی می‌کنیم که زندگی به پایان می‌رسد (حداقل آن طور که ما زندگی را می‌شناسیم). شما خود را به عنوان یک نوزاد، یک کودک و یک نوجوان خواهید دید و تشویق می‌شوید تا فکر کنید این سال‌ها بر این که امروز شما چگونه فردی باشید چه

تأثیری داشته‌اند و خود را به عنوان بزرگسال جوان، بزرگسال میان‌سال و بزرگسالی در سن پیری نیز مشاهده خواهید کرد و انگیزه خواهید داشت در این باره فکر کنید که تجربه‌های امروز شما بر باقیمانده‌ی سال‌های بزرگسالی تان چه تأثیری خواهند داشت.

ویژگی‌های دیدگاه گستره‌ی زندگی

اگرچه در طول دو دهه‌ی نخست زندگی، بزرگ شدن و رشد چشمگیر است، اما رشد چیزی نیست که تنها برای کودکان و بزرگسالان رخ دهد. رویکرد سنتی به مطالعه‌ی فرایند رشد بر تغییرات گسترده از زمان تولد تا نوجوانی (به ویژه دوران طفولیت)، تغییرات اندک یا عدم تغییر در بزرگسالی و افول در پیری تأکید می‌کند. اما پنج یا شش دهه پس از نوجوانی تغییرات وسیعی رخ می‌دهد. رویکرد گستره‌ی عمر به تغییرات رشدی در سراسر بزرگسالی به علاوه‌ی کودکی تأکید می‌کند (بالتس^۱، لیندنبرگر^۲ و استادینجر^۴، ۲۰۰۶ و شای^۵، ۲۰۰۷).

چگونه می‌توانید...؟
 به عنوان فردی حرفه‌ای در مقوله‌ی سلامت، گزینه‌های فردی سبک زندگی را که می‌تواند طول عمر را افزایش دهد، چگونه تشخیص می‌دهید؟

گونه‌ها (نام متداول)	حداکثر طول عمر (سال)
انسان	۱۲۲
لاک پشت گالاپاگوس	۱۰۰+
فیل هندی	۷۰
تمساح چینی	۵۲
عقاب طلایی	۴۶
گوریل	۳۹
وزغ معمولی	۳۶
گره‌ی خانگی	۲۷
سگ خانگی	۲۰
خفاش خون آشام	۱۳
موش خانگی	۳

تصویر ۱-۱ حداکثر طول عمر ثبت شده برای گونه‌های متفاوت تنها رقیب موجود برای حداکثر طول عمر ثبت شده‌ی ما، لاک پشت گالاپاگوس است.

دوره‌ی زمانی	میانگین طول عمر (سال)
سال ۲۰۰۶ آمریکا	۷۸
سال ۱۹۵۴ آمریکا	۷۰
سال ۱۹۱۵ آمریکا	۵۴
سال ۱۹۰۰ آمریکا	۴۷
قرن نوزدهم انگلستان سال ۱۶۲۰ خلیج	۴۱
مهاجر نشین ماساچوست قرون وسطی انگلستان	۳۵ ۳۳
یونان باستان دوران ماقبل تاریخ	۲۰ ۱۸

تصویر ۱-۲ میانگین امید به زندگی انسان هنگام تولد از دوران پیش از تاریخ تا دوران معاصر ۵۰۰۰ سال طول کشید تا امید به زندگی انسان از ۱۸ سال به ۴۱ سال برسد

افزایش‌های اخیر طول عمر انسان در شهرت رویکرد گستره‌ی عمر نسبت به رشد دخیل است. فراترین مرز طول عمر انسان (بر پایه‌ی پیرترین سن ثبت شده) ۱۲۲ سال است. همانطور که در تصویر ۱-۱ دیده می‌شود، این رقم حداکثر برای طول عمر انسان از آغاز تاریخ ثبت شده تغییر نکرده است. آنچه تغییر کرده، امید به زندگی^۱ است: میانگین سال‌هایی که فرد متولد شده در یک سال معین توقع دارد زندگی کند. به واسطه‌ی پیشرفت در بهداشت، تغذیه و پزشکی، تنها در قرن بیستم بر طول عمر انسان ۳۰ سال افزوده شده است (تصویر ۱-۲ را ببینید). در سال ۲۰۰۶ میانگین طول عمر در ایالات متحده آمریکا ۷۸ سال بود (اداره‌ی کل سرشماری آمریکا، سال ۲۰۰۶). امروزه در کشورهای پیشرفته، کودکی و نوجوانی بیشتر افراد، حدود یک چهارم گستره‌ی عمر آنها را تشکیل می‌دهد.

این عقیده که رشد در سراسر زندگی رخ می‌دهد، در دیدگاه «رشد در تمام عمر انسان» اساسی است. اما این دیدگاه ویژگی‌های دیگری نیز دارد. طبق نظر متخصص رشد در طول عمر، پاول بالتس (۱۹۳۹ تا ۲۰۰۶)، دیدگاه رشد در گستره‌ی عمر به معنای رشد با ویژگی‌های پیوستگی در تمام

عمر، چند بُعدی، چند جهتی، تغییرپذیری، چند رشته‌ای بودن، و وابستگی به زمینه است و فرایندی است که مستلزم پیشرفت توانایی، حفظ و کنترل کاستی است (بالتس، ۱۹۸۷ و ۲۰۰۳، بالتس، لیندنبرگر و استادینجر، ۲۰۰۶). از دیدگاه بالتس درک این نکته مهم است که رشد، از عوامل زیستی، اجتماعی - فرهنگی ساخته شده است و این عوامل مجزا، با یکدیگر کار می‌کنند (بالتس، رویتر لورنز^۲ و راسلر^۳، ۲۰۰۶). بیایید به هر یک از این ویژگی‌ها نگاهی بیندازیم.

رشد در تمام عمر پیوسته است

در دیدگاه تحول در گستره‌ی عمر، اوایل بزرگسالی نقطه‌ی پایانی رشد نیست. بلکه برعکس، دوره‌ی سنی معینی برای رشد وجود ندارد. محققان به طور روزافزونی تجربه‌ها و سازگاری‌های روان شناختی بزرگسالان را در مقاطع مختلف زندگی آنها مطالعه می‌کنند. در اواخر این فصل دوره‌های سنی پیشرفت و ویژگی‌های آنها را بررسی خواهیم کرد.

رشد چند بُعدی است

سن، جسم، ذهن، هیجان‌ها و روابط شما تغییر می‌کند و بر یکدیگر مؤثر است. فرایند رشد تک‌کازینسکی، فرستنده‌ی بمب پستی را که در آغاز فصل مورد بحث قرار گرفت بررسی کنید. او وقتی شش ماهه بود به خاطر یک واکنش شدید حساسیت در بیمارستان بستری شد و والدین او به ندرت اجازه داشتند او را ببینند. به گفته‌ی مادرش، او دیگر، آن کودک شاد پیش از آن واکنش نشد. انزواطلب و بی تفاوت شد. همانطور که تد رشد می‌کرد «انزوایی» دوره‌ای به او دست می‌داد که با خشم شدید همراه می‌شد. از دیدگاه مادرش حادثه‌ای زیستی در کودکی، مسیر رشد ذهنی و هیجان‌های پسر او را منحرف کرد.

رشد شامل ابعاد زیستی، ادراکی و اجتماعی - هیجانی است. حتی در یک بُعد نیز اجزاء بسیاری وجود دارد - برای مثال دقت، حافظه، تفکر انتزاعی، سرعت پردازش اطلاعات و هوش اجتماعی تنها تعداد کمی از اجزاء بُعد شناختی هستند.

رشد چندسویه است

در سراسر زندگی، برخی ابعاد یا اجزائی از یک بُعد گسترش می‌یابد و برخی دیگر کاهش می‌یابند. برای مثال وقتی در اوایل رشد، یک زبان (مثلاً انگلیسی) را فرا می‌گیریم، در مراحل بعدی رشد به ویژه پس از اوایل کودکی ظرفیت یادگیری زبان‌های دوم و سوم (مانند اسپانیایی و چینی) کاهش می‌یابد (له و لت، ۱۹۸۹). در طول دوره‌ی نوجوانی با تثبیت روابط احساسی در افراد احتمالاً روابط آنها با دوستان کاهش می‌یابد. شاید در اواخر بزرگسالی، افراد مسن‌تر با کسب توانایی در فراخوانی تجربه برای هدایت تصمیم‌گیری عقلانی خود، عاقل‌تر شوند اما در وظایفی که نیازمند سرعت در پردازش اطلاعات است، عملکرد بدتری دارند.

زمینه: شرایطی که رشد در آن رخ می‌دهد و زیر تأثیر عوامل تاریخی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قرار می‌گیرد.

تأثیرات هنجاری بر اساس سن: تأثیرات زیستی و محیطی که در افراد یک گروه سنی خاص مشابه هستند.

تأثیرات هنجاری بر اساس تاریخ: تأثیرات زیستی و محیطی هستند که با تاریخ ارتباط دارند. این تأثیرات در افراد یک نسل خاص مشترکند.

رشد تغییرپذیر است

تد کازینسکی حتی در ۱۰ سالگی به شکلی کاملاً غیرعادی خجالتی بود. آیا سرنوشت او این بود که برای همیشه با مردم راحت نباشد؟ متخصصان رشد این نکته را مورد بحث قرار می‌دهند که افراد در ابعاد گوناگون در نقاط متفاوت رشد خود چقدر تغییرپذیر هستند. تغییرپذیری به معنای ظرفیت تغییر است. برای مثال آیا وقتی در سن ۷۰ یا ۸۰ هستید، هنوز می‌توانید مهارت‌های شناختی خود را بهبود ببخشید؟ یا این که شاید در دهه‌ی سوم زندگی شما این مهارت‌های شناختی تثبیت شود. بنابراین شاید پیشرفت بیشتر در این سنین غیرممکن گردد. در یک مطالعه‌ی تحقیقی توانایی‌های بیان استدلال افراد مسن از طریق آموزش مجدد بهبود یافت (ویلیس^۲ و شایبی، ۱۹۹۴). با این وجود وقتی پیر می‌شویم، شاید ظرفیت کمتری برای تغییر داشته باشیم (بالتس، رویتر-لورنس و راسلر، ۲۰۰۶). در برنامه‌های کاری امروزی تحقیق در باب رشد، جستجو برای تغییرپذیری و محدودیت‌های آن عاملی کلیدی است (اریکسون^۳ و دیگران، ۲۰۰۷، کرامر^۴ و مورو^۵، ۲۰۰۷).

رشد دانشی چندرشته‌ای است

روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، مردم‌شناسان، عصب‌شناسان و محققان پزشکی همگی در علاقه به بازگشایی اسرار رشد از طریق مطالعه‌ی گسترده‌ی عمر سهیم هستند. شرایط وراثتی و سلامت شما چگونه هوش شما را محدود می‌کند؟ آیا با تغییر سن، هوش و روابط اجتماعی در سراسر جهان به یک شکل تغییر می‌کند؟ خانواده‌ها و مدارس چه تأثیری بر رشد شعور می‌گذارند؟ این‌ها مثال‌هایی از پرسش‌های تحقیقی هستند که از میان رشته‌های علمی مختلف عبور می‌کنند.

رشد وابسته به زمینه است

تمام مقوله‌ی رشد درون زمینه یا شرایط زمانی و مکانی معین رخ می‌دهد. زمینه‌ها شامل خانواده‌ها، مدارس، گروه‌های همسالان، کلیساها، شهرها، محله‌ها، آزمایشگاه‌های دانشگاهی، کشورها و مانند آن می‌شود. شرایط هر یک از این زمینه‌ها تحت تأثیر عوامل تاریخی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قرار می‌گیرد (برونفن برنر^۶ و موریس^۷، ۲۰۰۶ و شیرو^۸ و لوی^۹، ۲۰۰۷).

زمینه‌ها نیز مانند افراد تغییر می‌کنند. بنابراین تغییر افراد در یک جهان در حال تغییر آغاز می‌شود. در اثر این تغییرها زمینه‌ها سه نوع تأثیر اعمال می‌کنند (بالتس، ۲۰۰۳): ۱) تأثیرات هنجاری بر اساس سن^۱، ۲) تأثیرات هنجاری بر اساس تاریخ^{۱۱} و ۳) رویدادهای غیرهنجاری یا کاملاً اختصاصی زندگی^{۱۲}. هر یک از این سه نوع می‌تواند تأثیر زیستی یا محیطی بر رشد

رویدادهای غیرهنجاری زندگی مانند توفان کاترینا که در ماه اوت سال ۲۰۰۵ رخ داد، شرایطی غیرمعمول هستند که تأثیری عمیق بر زندگی فرد دارند. این عکس زنی را با کودکان خود در پناهگاهی واقع در هیوستون^{۱۳} نشان می‌دهد که به خاطر توفان ویران کننده بی‌خانمان شده‌اند.

رویدادهای غیرهنجاری زندگی: رخدادهایی غیرمعمول هستند که تأثیری عمیق در زندگی فرد دارند. رویداد، الگوی آن و ترتیب حوادث آن برای بسیاری از افراد، یکسان نیست.

چگونه می‌توانید...؟
به عنوان یک مددکار اجتماعی، هنگام کار با یک مراجع جدید چگونه می‌توانید اهمیت بررسی رویدادهای غیرهنجاری زندگی را توضیح دهید؟

داشته باشد. تأثیرات هنجاری بر اساس سن در افراد یک گروه سنی خاص مشابه هستند. این تأثیرات شامل فرایندهای زیستی مانند بلوغ و یائسگی می‌شود. آنها فرایندهای اجتماعی - فرهنگی و محیطی مانند آغاز آموزش رسمی (در بسیاری از فرهنگ‌ها معمولاً در حدود شش سالگی) و بازنشستگی (که در بسیاری از فرهنگ‌ها در ۵۰ تا ۶۰ سالگی رخ می‌دهد) را نیز شامل می‌شوند.

به دلیل شرایط تاریخی، تأثیرات هنجاری بر اساس تاریخ در افراد یک نسل خاص مشترک هستند. برای مثال نسلی که پس از جنگ دوم به دنیا آمد، بحران موشکی کوبا، ترور جان اف. کندی^۱ و تب بیتل‌ها^۲ را تجربه کرد. دیگر مثال‌های تأثیرات هنجاری بر اساس تاریخ، شامل دگرگونی‌های شدید اقتصادی، سیاسی و اجتماعی از جمله رکورد بزرگ اقتصادی دهه‌ی ۱۹۳۰، جنگ جهانی دوم در دهه‌ی ۱۹۴۰، جنبش‌های حقوق مدنی و حقوق زنان در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، حمله‌های تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ و نیز تلفیق رایانه و تلفن همراه با زندگی روزمره در طول دهه‌ی ۱۹۹۰ می‌شود (الدبر^۳ و شاناهان^۴، ۲۰۰۶). تغییرات بلند مدت در ساختارهای ژنتیکی و فرهنگی یک جمعیت (به خاطر مهاجرت یا تغییرات در میزان زاد و ولد) نیز بخشی از تغییرهای هنجاری تاریخی به حساب می‌آیند.

رویدادهای غیرهنجاری زندگی: رخدادهایی غیرمعمول هستند که تأثیری عمیق در زندگی فرد دارند. این رویدادها برای همه‌ی افراد رخ نمی‌دهند و وقتی رخ دهند می‌توانند به اشکال گوناگونی در افراد تأثیر بگذارند. مثال‌های این گونه حوادث شامل مرگ یکی از والدین هنگام خردسالی فرد، حاملگی در اوایل نوجوانی، حریق‌ی که خانه‌ی فرد را ویران کند، برنده شدن در بخت آزمایی یا به دست آوردن یک فرصت کاری غیرمنتظره است.

رشد، مستلزم افزایش توانایی، حفظ و کنترل کاهش پذیری آن است

بالتس و همکاران او (۲۰۰۶) تصریح می‌کنند که کسب مهارت در زندگی اغلب نیازمند چالش و رقابت میان سه هدف تحول انسانی زیر است: افزایش توانایی، حفظ و کنترل کاهش پذیری آن. با رسیدن افراد به میان‌سالی و اواخر بزرگسالی، حفظ و کنترل کاهش پذیری آن بیش از افزایش توانایی‌های افراد مورد توجه قرار می‌گیرد. بنابراین هدف یک پیرمرد ۷۵ ساله بهبود حافظه یا مهارت ضربه زنی در بازی گلف نیست، بلکه حفظ استقلال و کنترل توانایی انجام بازی گلف به هر صورت ممکن است. در فصل‌های پانزدهم و شانزدهم این ایده‌ها را در رابطه با حفظ توانایی و کنترل کاهش پذیری آن عمیق‌تر مورد بحث قرار خواهیم داد.

رشد، یک «هم - ساختار زیستی»^۵، فرهنگی و فردی است

رشد، ساختاری متقابل از عوامل زیستی، فرهنگی و فردی است که در تعامل با یکدیگر عمل می‌کنند (بالتس، رویتر - لورنس و راسلر، ۲۰۰۶). برای مثال مغز، فرهنگ را شکل می‌دهد اما خود توسط فرهنگ و تجربیاتی شکل می‌گیرد که افراد در پی آن هستند. از دیدگاه عوامل فردی می‌توانیم فراتر از چیزی برویم که میراث ژنتیکی و محیط به ما می‌دهد. با گزینش فعالانه‌ی امکاناتی از محیط که زندگی ما را بهینه می‌سازد، می‌توانیم سازنده‌ی زندگی خود باشیم (رثوند^۶ و چیکسنتمیهای^۷، ۲۰۰۶).

برخی نگرانی‌های امروزی

یک روزنامه یا مجله بردارید، شاید در آنها عناوینی مانند این‌ها ببینید:
«شاید گرایش‌های سیاسی افراد در ژن‌های آنها نوشته شده باشد»، «مادری به انداختن کودکش در دریاچه متهم شد»، «شکاف جنسیتی گسترده‌تر می‌شود»، «اداره‌ی کل خوراکی و داروی آمریکا (FDA) درباره‌ی داروی ADHD هشدار داد»، «در بیماران آفریقایی - آمریکایی میزان مرگ در اثر حمله‌ی قلبی

1- John F. Kennedy 2- Beatles 3- Elder 4- Shanahan
5- Coconstruction 6- Rathunde 7- Csikszentmihalyi

بیشتر است»، «با آزمایش می‌توان بیماری آلزایمر (تباهی سلول‌های مغز) را پیش‌بینی کرد». محققان با استفاده از دیدگاه گسترده‌ی عمر، این موارد و بسیاری از دیگر عناوین نگرانی‌های امروزی را بررسی می‌کنند. تمرکز اصلی این کتاب درسی بر نقش سلامت و رفاه، پدری و مادری^۱، آموزش و محیط‌های اجتماعی - فرهنگی در رشد در گستره‌ی زندگی به علاوه‌ی چگونگی سیاست اجتماعی در ارتباط با این مسائل است.

سلامت و رفاه

افراد شاغل در رشته‌ی سلامت، امروزه میزان تأثیر سبک زندگی و شرایط روان‌شناختی را در سلامت و رفاه تشخیص می‌دهند (براون^۲، ۲۰۰۷، اینسل^۳ و روث^۴، ۲۰۰۸). مسائل سلامت و رفاه در هر یک از فصل‌های این کتاب با بحث ما گره خورده است. از میان افراد شاغل در رشته‌ی سلامت، این روان‌شناسان بالینی هستند که به افراد در بهبود رفاه خود کمک می‌کنند. درباره‌ی یک روان‌شناس بالینی که در بخش فعالیت‌های رشد در گستره‌ی عمر به نوجوانان بزهکار یا دارای سوء‌مصرف مواد کمک می‌کند، مطالبی را بخوانید:

فعالیت‌های حوزه‌ی رشد در گستره‌ی زندگی

لوئیس وارگاس^۵، روان‌شناس بالینی کودک

لوئیس وارگاس مدیر برنامه‌ی دستیاری روان‌شناسی بالینی کودک و استاد گروه روانپزشکی مرکز علوم سلامت دانشگاه نیومکزیکو است. او سرپرستی بخش روان‌شناسی بیمارستان روانپزشکی کودکان دانشگاه نیومکزیکو را نیز به عهده دارد.

لوئیس از دانشگاه سنت ادواردز^۶ در تگزاس مدرک لیسانس و از دانشگاه ترینی^۷ در تگزاس درجه‌ی فوق لیسانس و از دانشگاه لینکولن در نبراسکا^۸ مدرک دکترای خود را گرفت.

مسائل فرهنگی و ارزیابی و درمان کودکان، نوجوانان و خانواده‌ها علائق اصلی لوئیس هستند. انگیزه‌ی او یافتن راه‌های بهتر برای فراهم‌آوری خدمات سلامت روانی پاسخگو از جهت فرهنگی است. یکی از علائق ویژه‌ی او درمان بزهکاری و سوء مصرف مواد در جوانان لاتین تبار^۹ است.

لوئیس وارگاس (سمت چپ) در جلسه‌ی درمانی بک کودک.

روان‌شناسان بالینی مانند لوئیس وارگاس در تلاش برای کمک به افراد دارای مسائل روانی هستند. آنها در شرایط متنوعی کار می‌کنند که شامل آموزشگاه‌ها و دانشگاه‌ها، کلینیک‌ها، مدارس پزشکی و تمرین خصوصی می‌شود. برخی روان‌شناسان بالینی فقط روان‌درمانی، و برخی دیگر، هم ارزیابی روانی و هم روان‌درمانی را انجام می‌دهند، برخی نیز به پژوهش می‌پردازند. گاه روان‌شناسان بالینی در یک گروه سنی خاص، برای مثال کودکان (روان‌شناس بالینی کودک) یا افراد مسن (اغلب با عنوان روان‌شناس سالمندان^{۱۰}) متخصص می‌شوند. روان‌شناسان بالینی مانند دکتر وارگاس یک درجه‌ی Ph.D. (که نیازمند آموزش کلینیکی و تحقیق است) و یک مدرک Psy.D. هم دارند (که تنها نیازمند آموزش کلینیکی است). به‌پایان رساندن این دوره‌ی آموزشی معمولاً پنج تا هفت سال به طول می‌انجامد و شامل دوره‌هایی در مورد روان‌شناسی بالینی و دوره‌ی یک‌ساله‌ی کارآموزی سرپرستی در شرایط معتبر برای پایان آموزش می‌شود. در بیشتر ایالت‌های آمریکا روان‌شناسان بالینی ملزم به گذراندن آزمونی هستند تا مجوز رسمی به دست آورند و بتوانند خود را روان‌شناس بالینی بنامند.

فرزند پروری و آموزش

آیا دو مرد همجنس‌گرا می‌توانند یک خانواده‌ی سالم تشکیل دهند؟ آیا اگر هر دوی والدین در بیرون از خانه کار کنند، کودکان آسیب می‌بینند؟ آیا مدارس آمریکا در آموزش چگونگی خواندن و نوشتن و محاسبه به کودکان ناتوان هستند؟ امروزه پرسش‌های بسیاری از این دست را در ارتباط با

فرهنگ: الگوهای رفتاری، باورها و تمام دیگر محصولات گروه است که از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. **مطالعات میان فرهنگی:** مقایسه‌ی یک فرهنگ با یک یا چند فرهنگ دیگر. این مقایسه‌ها اطلاعاتی را درباره‌ی میزان تشابه، عمومی بودن یا میان فرهنگی بودن رشد کودکان و نیز میزان انحصاری بودن آن، اطلاعاتی فراهم می‌کند.

ویژگی قومی: دسته‌ای از ویژگی‌ها که در میراث فرهنگی شامل ملیت، نژاد، مذهب و زبان ریشه دارد.

وضعیت اجتماعی - اقتصادی: به گروه‌بندی مفهومی افراد دارای ویژگی‌های مشابه شغلی، تحصیلی و اقتصادی اشاره می‌کند.

دو کودک که از والدین کره‌ای متولد شده‌اند در روزی که به شهروند ایالات متحده بدل می‌شوند. کودکان آسیایی - آمریکایی و لاتین تبار سریع‌ترین رشد را در میان گروه‌های مهاجر ساکن در ایالات متحده دارند. دانشجویان کلاس شما در درس رشد در گستره‌ی عمر که در حال حاضر آن را می‌گذرانید، از نظر نژادی چقدر متنوع هستند؟ تجربیات آنها در بزرگ شدن تا چه حد شبیه تجربیات شما بوده و چقدر با آنها تفاوت دارد؟

فشار جوامع امروزی و خانواده و مشکلات مدارس آمریکا می‌شنویم (اکلز، ۲۰۰۷، گروسیک^۲ و داویدوف^۳، ۲۰۰۷). در فصل‌های بعدی نحوه‌ی مراقبت از کودکان، تأثیرات طلاق، سبک‌های فرزند پروری، روابط میان نسلی، آموزش اوایل کودکی، رابطه‌ی میان فقر در دوران کودکی و آموزش، آموزش دوزبانه، کوشش‌های جدید آموزشی برای بهبود یادگیری در گستره‌ی عمر و بسیاری از دیگر مسائل مرتبط با فرزند پروری و آموزش را تجزیه و تحلیل خواهیم کرد.

زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی و تنوع^۴

سلامت، فرزند پروری و آموزش (مانند خود رشد) در زمینه‌ای فرهنگی - اجتماعی شکل گرفته‌اند. چهار مفهوم به طور خاص برای تحلیل این زمینه مفید هستند: فرهنگ، ویژگی-قومی، وضعیت اجتماعی - اقتصادی و جنسیت.

فرهنگ، الگوهای رفتاری، باورها و تمامی دیگر محصولات گروه خاصی از مردم را در خود دارد که از

نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. فرهنگ نتیجه‌ی فعل و انفعال مردم در طول سال‌های متمادی است. یک گروه فرهنگی می‌تواند به اندازه‌ی ایالات متحده‌ی آمریکا بزرگ یا به اندازه‌ی شهرک دورافتاده‌ی آپالاچیان^۵ کوچک باشد. گروه هر اندازه که باشد، فرهنگ آن بر رفتار اعضای آن تأثیر می‌گذارد (بری^۶، ۲۰۰۷، کاجیتسی باسی^۷، ۲۰۰۷). مطالعات میان فرهنگی جنبه‌های دو یا چند فرهنگ را با هم مقایسه می‌کند. این مقایسه درباره‌ی میزان تشابه و جهانی یا میان فرهنگی بودن فرهنگ یا میزان انحصاری بودن آن، اطلاعاتی را فراهم می‌کند (روثباوم^۸ و ترامزدورف^۹، ۲۰۰۷، تاکامورا^{۱۰}، ۲۰۰۷).

ویژگی قومی^{۱۱} در میراث فرهنگی، ملیت، نژاد، مذهب و زبان ریشه دارد. اقوام آفریقایی - آمریکایی، آمریکای لاتین، آسیایی - آمریکایی، بومیان آمریکا، اروپایی - آمریکایی و عرب - آمریکایی تنها مثال‌های معدودی از گروه‌های قومی وسیع ساکن در ایالات متحده‌ی آمریکا هستند. در داخل هر گروه قومی نیز تنوع وجود دارد (کوتاک^{۱۲} و کوزایتیس^{۱۳}، ۲۰۰۸).

وضعیت اجتماعی - اقتصادی^{۱۴} به جایگاه فرد در اجتماع بر پایه‌ی ویژگی‌های شغلی، تحصیلی و اقتصادی اشاره می‌کند. وضعیت اجتماعی -

اقتصادی به طور ضمنی بر نابرابری‌های خاص دلالت دارد. تفاوت افراد در

توانایی کنترل منابع و میزان سهم بودن آنها در مزایای اجتماعی باعث ایجاد فرصت‌های نابرابر می‌شود (کانگر^{۱۵} و دوگان^{۱۶}، ۲۰۰۷).

جنسیت^{۱۷} یا ابعاد روان شناختی و اجتماعی - فرهنگی زن یا مرد بودن، دیگر جنبه‌ی مهم زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی است. تنها در تعداد معدودی از جنبه‌های رشدی ما است که هویت و روابط اجتماعی بیشتر از جنسیت اهمیت دارد (هاید^{۱۸}، ۲۰۰۷، لیپر^{۱۹} و فرایدمن^{۲۰}، ۲۰۰۷). در هر یک از فصل‌ها زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی و تنوع را مورد بحث قرار خواهیم داد.

بسیاری از زنان جهان در شرایط بسیار نگران کننده‌ای زندگی می‌کنند (یونیسف^{۲۱}، ۲۰۰۷، وورل^{۲۲} و گودهارت^{۲۳}، ۲۰۰۶). فرصت‌های آموزشی ناکافی، خشونت و دسترسی نداشتن به حقوق سیاسی تنها بخشی از مسائلی هستند که بسیاری از زنان با آنها روبرو می‌شوند.

چگونه می‌توانید...؟ به عنوان یک فرد شاغل در حوزه‌ی سلامت، هنگام کاوش در گرایش‌های رشدی در رابطه با سلامت و تندرستی، چگونه می‌توانید اهمیت بررسی تحقیقات میان فرهنگی را شرح دهید؟

1- Eccles	2- Grusec	3- Davidov	4- diversity	5- Appalachian	6- Berry
7- Kagitcibasi	8- Rothbaum	9- Trommsdorff	10- Takamura	11- ethnic	12- Kottak
13- Kozaitis	14- Socioeconomic status (SES)	15- Conger	16- Dogan	17- gender	18- Hyde
18- Hyde	19- Leaper	20- Friedman	21- UNICEF	22- Worell	23- Goodheart

Danjeh Pub

Essential of life-span development

John w.santrock

Translated by

Parviz sharifi daramadi , Ph. D.

Mohammad reza shahi

Edited by

Kian foroozesh

کتاب حاضر با هدف ارزیابی یک اثر جامع درسی دانشگاهی به قلم یکی از استادان مشهور روان‌شناسی تدوین شده است، نویسنده نخست مفاهیم اساسی و چارچوب‌های دیدگاه گسترده‌ی زندگی، نظریه‌های راجع به رشد، روش‌های پژوهش و ملاحظات اخلاقی این حوزه را با ذکر موارد شرح می‌دهد. فصل دوم کتاب به بررسی علمی تعامل وراثت و محیط و دیدگاه تکاملی و بنیان‌های ژنتیک رشد اختصاص یافته است. رشد پیش از تولد و فرایند تولد نیز در فصل دوم موشکافی شده است. در پانزده فصل دیگر کتاب به گونه‌های هماهنگ و در همه جا رشد جسمانی، هیجانی، اجتماعی و شناختی هر مرحله عمر را با ذکر نتایج پژوهش‌ها و چالش‌های همان دوره مورد بررسی دقیق قرار گرفته است. مولف به شیوه‌ای کاملاً آموزشی نظریه‌های مهم مرتبط به رشد را با نگاهی نقادانه و با ذکر شواهد پژوهش توصیف می‌کند. امید است این اثر جامع مورد استفاده و استقبال دانشجویان و استادان رشته‌های علوم رفتاری قرار گیرد.

۴۰۰۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-250-038-0

9 786002 500380

تهران: خیابان استاد مطهری، خیابان سلیمان خاطر، کوچه اسلامی، پلاک ۴/۲
 تلفن: ۸۸۸۴۲۵۴۳-۸۸۸۴۶۱۴۸ کد پستی: ۱۵۷۸۶۳۵۸۳۱
 تلفن دفتر توزیع و پخش دانه: ۶۶۴۷۶۳۷۵ و ۶۶۴۶۲۰۶۱

www.danjehpub.com info@danjehpub.com

danjehpub